

ІТ ПІДТРИМКА ВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Здійснено оцінку стану використання сучасних інформаційних систем ведення управлінського обліку на підприємствах. Наголошено на необхідності ведення управлінського обліку, що є основою ефективного бізнесу. Проаналізовано стан ринку інформаційних систем ведення обліку та управління підприємством в Україні. Оцінено програмні продукти, що належать до корпоративних інформаційних систем, та які адаптовані до сучасних умов ведення бізнесу в Україні. Викладено основні напрями розвитку підтримки ІТ ведення управлінського обліку.

Ключові слова: *бізнес-процеси, інформаційні системи, інтегровані корпоративні інформаційні системи, програмні продукти, ERP система.*

Постановка проблеми. Управлінський облік та звітність, без перебільшення, є основою ефективності діяльності підприємства, оскільки саме в системі ведення управлінського обліку здійснюється збір виробничих, фінансових та нефінансових даних, проводиться їх аналіз, та, на цій основі, формуються максимально ефективні фінансові рішення в умовах обмежених ресурсів. Підвищення ефективності діяльності здійснюється й під час використання сучасних інформаційні технології, оскільки бухгалтер істотно покращує якість інформаційного забезпечення і надає дієву підтримку функціям планування та контролю.

Стан дослідження. Оцінка сучасного стану досліджень в сфері використання інформаційних технологій підтримки обліку підприємств свідчить, що сьогодні така проблематика викликає значний інтерес серед науковців та практиків. Забезпечення інформаційними технологіями в обліковому процесі досліджено такими науковцями, як М. М. Бенько, Я. А. Гончарук, С. В. Івахненко, С. О. Левицька, Л. О. Ходаківська, Е. Л. Шуремов, В. Д. Шківр [1–6] та інші.

Сьогодні вітчизняний ринок інформаційних технологій бухгалтерського обліку насичений пакетами прикладних програм, розробниками яких здебільшого є зарубіжні компанії, проте спостерігається розвиток і вітчизняних технологій ведення обліку. Зрозуміло, що розвиток вітчизняних облікових технологій ґрунтується на запозиченні зарубіжного досвіду, який створив ефективні системи управління господарюючими суб'єктами, проте такі технології не є дешевими. Водночас система ведення обліку й обліковий процес сьогодні

ставлять нові вимоги до формування та обробки інформації й ухвалення ефективних рішень на цій основі. Отже, інформаційно-технологічна підтримка управлінського обліку визначає ефективність та оперативність управління суб'єктом господарювання.

Мета статті – оцінка інформаційних технологій підтримки ведення управлінського обліку, дослідження їх особливостей для ефективного управління бізнес-процесами.

Виклад основних положень. На відміну від управлінського обліку, фінансовий облік відображає минулий стан фінансово-господарської діяльності підприємства. Аналіз фінансової звітності характеризується як зовнішній та націлений на зовнішніх користувачів. Проте до сфери завдань ведення фінансового обліку не належить представлення даних фінансового та нефінансового характеру, які дають можливість сформулювати комплекс рішень для ефективного управління бізнесом. Не заперечуючи доцільність існування фінансового обліку, зауважимо, що він успішно виконує ті завдання, які на нього покладені. Водночас сучасне динамічне бізнес-середовище потребує нових умов господарювання, які визначають напрями ефективної стратегії діяльності підприємства. Оптимальне використання ресурсів підприємства за їх обмеженості, повноти обліку таких ресурсів, їхнього аналізу та прогнозування здійснюється в системі ведення управлінського обліку, що є основою успішного бізнесу.

Сьогодні щодо ефективності ведення обліку науковці дискутують в площині формування інтеграційної системи накопичення та обробки інформації, яка дає можливість оперативно обробляти та узагальнювати дані [1; 4–11]. Щобільше, узагальнення таких даних повинне мати динамічний характер та швидко реагувати на запити менеджерів різного рівня, оскільки вимоги до термінів, обсягів і форм надання інформації є скороминущими. Саме тому суттєвий аспект становить створення інтегрованої концепції обробки облікової інформації, оскільки інтегрована система ведення обліку має єдину базу вхідної інформації, яка формується на етапі збору первинної інформації.

Сучасні тенденції розвитку теорії бухгалтерського обліку визначають необхідність інтеграції обліку в єдину інформаційну систему. Сьогодні фінансовий, податковий та управлінський облік істотно змінюються, спостерігається їхнє взаємопроникнення і злиття. Стиранню меж між ними також сприяють нові економічні умови та використання на підприємстві для їхнього ведення сучасних засобів обчислювальної техніки [11].

Виконуючи функцію інформаційного забезпечення в управлінні, бухгалтерський облік є одним з найперших об'єктів застосування сучасних інформаційних систем і технологій.

У дослідженнях цієї галузі науковцями виокремлюється сучасний етап (з 90-х рр. XX століття) розвитку інформаційних технологій бухгалтерського обліку, який називають етап комунікації, що характеризується створенням інтегрованих програмних засобів, які поєднують кілька предметних областей автоматизації. Це дало змогу паперові технології обліку замінити електронним обліком (використання електронних документів, електронного підпису, електронного офісу) [10].

Сучасний стан ринку інформаційних систем в Україні представлений різноманітними автоматизованими системами бухгалтерського обліку, найбільш поширеними та адаптованими до вітчизняної практики подано в таблиці 1. Зауважимо, що кількість різновидів таких систем постійно збільшується, а діапазон функціональних характеристик розширюється.

Сучасний управлінський облік потребує впровадження інтегрованих систем управління ефективністю бізнесу. Без сучасних інформаційних систем і технологій не можна на високому і ефективному рівні досягти позитивних результатів.

Таблиця 1

Огляд ринку програмних продуктів ведення обліку в Україні

№ з/п	Програмний продукт	Розробник
1.	ІС Підприємство	Фірма «ІС» (РФ)
2.	Галактика ERP	Галактика (РФ)
3.	SAP. SAP R 3	SAP AG (Німеччина)
4.	DeloPro	КсикомСофт (Україна)
5.	Microsoft Dynamics AX	Microsoft (США)
6.	<i>Terrasoft -CRM</i>	<i>Terrasoft (РФ)</i>
7.	ІТ – Підприємство, ІТ-Enterprise	Інформаційні технології (РФ)
8.	ERP система BSI	Бізнес сервіс (Україна)
9.	ERP Марка	Компанія Марка (Україна)
10.	Віртуозо	Компанія Марка (Україна)
11.	Конекто	Конекто (Україна)
12.	Б52	Студія Плюс (Україна)

Джерело: складено за [12].

З початку 1960 років, коли було створено перші комп'ютерні системи управління, досі розроблено декілька промислових стандартів управління, які є основою корпоративних інформаційних систем (КІС). Логістика управління фінансами підприємства передбачає

впровадження розвинених КІС, що дають змогу швидко обробляти первинні документи та формувати управлінську звітність для менеджерів різних рівнів, забезпечувати інформаційну взаємодію всіх учасників бізнес-процесів, аналізувати отриману інформацію та продукувати рішення щодо оптимізації використання наявних ресурсів підприємства, покращення алгоритмів функціонування підприємства [7, с. 101].

ІКІС охоплює комплекс взаємопов'язаних складових, призначених для організації бізнес-процесів і організації потоків інформації засобами документообігу [13].

Класифікація КІСІ, складність їх впровадження та вартість подана в таблиці 2.

Таблиця 2

Класифікація систем управління підприємством (СУП) [9]

	Вузкоспеціалізовані ІС	Інтегровані інформаційні системи (ІКІС)		
		малі	середні	великі
Системи управління підприємством	1С: Підприємство, БЕСТ, БЕСТ-4, БЕСТ-Маркетинг, RS-Bank, Office Tools, АБ Офіс 2000, Парус, Компас, Віртуоз, X-DOOR, DeloPro Супер менеджер, Акцент та ін.	Concorde XAL, Інфософт, Navision, Exact, Scala, Галактика, FinExpert, SunSystems, SyteLine, Ахартa (Navision)	J.D. Edwards, Platinum SQL, Miracle5	SAP R/3, Baan, Oracle Application
Складність впровадження	До 1 міс.	Поетапне, 4 міс. і більше	Поетапне, 6–9 міс.	Поетапне, складне, 9–12 міс.
Орієнтовна вартість	\$ 200–5000	5–30 тис. дол. (для вітчизняних), 15–100 тис. дол. (для західних систем)	100–200 тис. дол.	100 тис. – 1 млн. дол.

Більшість середніх та великих підприємств сьогодні використовують понад 20 різноманітних інформаційних систем. Застосування інформаційних технологій у межах фінансового та управлінського обліку дуже часто належить до сфер, які можуть бути формалізовані.

Формалізація, як правило, є в оперативному плануванні. У межах стратегічного планування за підтримки інформаційних технологій можна здійснювати сценарії майбутнього розвитку підприємства. Відтак зазвичай комп'ютерна підтримка використовується в оперативному плануванні. Водночас у системі управлінського обліку особливу роль виконує бюджетування, основою якого є планування результату на короткострокову перспективу.

Беручи до уваги численні розрахунки-порівняння та консолідовані розрахунки з великим обсягом даних, які частково запозичуються з інших інформаційно-технологічних систем, необхідно детально продумати можливості застосування методів комп'ютерної обробки інформації в межах бюджетування. Крім того, завдяки економії часу на рутинній роботі здійснюється оцінка можливих результатів варіантів розвитку ситуацій і впливу цих результатів на подальший розвиток підприємства.

КІС сучасного покоління – це системи класу ERP, які охоплюють практично всі матеріальні та фінансові ресурси підприємства [7, с. 115]. Однак сьогодні недостатньо враховувати лише ці ресурси, необхідно керувати лояльністю клієнтів, компетентністю працівників, роллю стейкхолдерів, якістю бізнес-процесів. Більшість з таких об'єктів обліку не мають фінансової оцінки, що визначається в системі ведення обліку, проте формують реальну вартість підприємства. В цьому контексті збільшується значення нематеріальних і нефінансових чинників для формування вартості бізнесу, його розвитку.

У результаті існуючі модулі ERP системи (управління запасами, управління постачання, управління збутом, управління виробництвом, планування, управління сервісним обслуговуванням, управління ланцюжком поставок, управління фінансами) доповнять і інші функціональні модулі, що загалом дасть змогу ефективно керувати діяльністю підприємства та формувати його додану вартість.

Тобто традиційна орієнтація ERP-систем на «оптимізацію управління ресурсами підприємств» зміститься на корпоративну систему підприємства, відкриту для всіх учасників, які функціонують в полі спільних інтересів бізнесу» [7, с. 115]. Такий підхід забезпечить сенегретичний ефект та дозволить формувати не тільки готові управлінські звіти, а й ефективні рішення.

Основні напрями розвитку підтримки ІТ ведення управлінського обліку такі.

Змінюється роль ERP-системи в діяльності підприємства. Якщо раніше КІС повинна була забезпечувати автоматизацію внутрішніх бізнес-процесів підприємства, то сьогодні автоматизація передбачає

вільну взаємодію підприємства з контрагентами (замовниками, постачальниками, банками, тощо).

Розширюється сфера застосування ERP-систем. Основними користувачами ERP-систем були підприємства виробничої та торговельної діяльності, однак вимоги сьогодення такі, що користувачі систем ERP-II повинні включати усіх учасників секторів ринку.

Збільшуються функціональні можливості ERP-систем. Крім традиційних функцій з автоматизації виробництва, торгівлі та дистрибуції нові системи повинні будуть підтримати автоматизацію всіх функцій бізнесу: управління персоналом, управління роботою з клієнтами, стейкхолдерами, управління за центами відповідальності тощо.

Змінюється характер процесів, які виникають в ERP-системі. Більшість внутрішньої, закритої та секретної інформації стає зовнішньою та відкритою. Багато КІС широко використовують зв'язок через Інтернет як засіб інформаційного обміну між користувачами. У разі, якщо це призведе до зростання ефективності бізнесу, таємниця корпоративної інформації зникає.

Внаслідок цього істотно змінюється архітектура ERP-систем. Закрита і монолітна платформа традиційних ERP-систем з доволі обмеженим виходом в Інтернет поступиться місцем відкритим, web-орієнтованим додаткам, побудованим за принципом компонентної моделі.

Отже, дані, які раніше генерувалися і споживалися на підприємстві, в майбутньому стануть доступними для всіх членів бізнес-суспільства. Відкритість інформації, її прозорість і достовірність є визначальною вимогою Міжнародних стандартів фінансової звітності та стануть основним пріоритетним напрямом розвитку та перевагою в конкурентній боротьбі.

Висновки. Сучасні ІТ є основою системи управлінського обліку та звітності. Сьогодні ефективність управління підприємством визначається не тільки оцінкою позитивного фінансового результату, для успішного ведення бізнесу потрібен весь масив фінансової та нефінансової інформації, контроль за фінансовими, матеріальними та нематеріальними ресурсами, оцінка особливих вподобань клієнтів, аналіз можливостей стейкхолдерів, процесу формування вартості підприємства. Такий підхід до формування нового покоління КІС дає змогу визначити новий ракурс пріоритетних завдань в діяльності підприємства.

Сучасне управління вимагає впровадження інтегрованих систем управління бізнесу, проте їх ефективність визначається підтримкою ІТ ведення обліку, які дозволяють забезпечити інформаційну взаємодію всіх учасників бізнес-процесів, швидко обробляти первинні документи

й отримувати управлінські звіти для менеджерів різних рівнів, аналізувати отриману інформацію та формувати на цій основі рішення щодо оптимізації використання наявних ресурсів, удосконалення алгоритмів функціонування бізнесу. Водночас необхідність формування нової концепції корпоративних стандартів управління є очевидною, на цій основі повинні бути створені ІТ ведення управлінського обліку.

1. Бенько М. М. Новітні інформаційні технології в бухгалтерському обліку / М. М. Бенько // Вісник Львівської комерційної акад.: зб. наук. пр. Серія економічна. – 2011. – Вип. 35. – С. 29–33.

2. Гончарук Я. А. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посібник / Я. А. Гончарук, Н. С. Марушко, Д. С. Лозовицький, Г. М. Воляник. – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – 400 с.

3. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посібник / С. В. Івахненко. – 4-ге вид., випр. – К.: Знання-Прес, 2008.

4. Левицька С. О. Інформаційне забезпечення системи бухгалтерського обліку / С. О. Левицька, О. В. Король // Вісник Нац. ун-ту водного господарства та природокористування. Економіка: зб. наук. пр. – Рівне, 2009. – Вип. 3 (47). – Ч. 1. – С. 367–372.

5. Харитонов С. А. Информационные системы бухгалтерського учета: учебное пособие / С. А. Харитонов, Д. В. Чистов, Е. Л. Шуремов. – М.: ФОРУМ; ИНФРА-М, 2010. – 160 с.

6. Шквір В. Д. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті: підручник / В. Д. Шквір, А. Г. Загородній, О. С. Височан. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012. – 400 с.

7. Аверчев И. В. Управленческий учет и отчетность. Постановка и внедрение / И. В. Аверчев. – М.: Рид Групп, 2011. – 416 с.

8. Гаркуша С. А. Автоматизація облікових процесів: впровадження та переваги роботи системи / С. А. Гаркуша // Вісник Сумського нац. аграр. ун-ту. Сер. «Економіка і менеджмент». – Суми, 2012. – Вип. 4 (52). – С. 60–65.

9. Клепікова О. А. Сучасний стан і місце інформаційних технологій в управлінні підприємством / О. А. Клепікова // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент: зб. наук. пр. – О., 2013. – Вип. 5. – С. 74–77.

10. Пікуліна Н. Ю. Тенденції розвитку інформаційних технологій, що застосовуються в бухгалтерському обліку, аудиті та внутрішньому контролі / Н. Ю. Пікуліна, Л. А. Шило // Проблеми економіки транспорту: збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. – 2013. – Вип. 6. – С. 68–75.

11. Шипунова О. В. Автоматизація управління підприємством: основні принципи, функції та підходи / О. В. Шипунова, Ю. В. Єльнікова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць; Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської

справи Національного банку України». – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – Вип. 31. – С. 303–316.

12. Бухгалтер 911 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PO/avtomat.aspx>

13. Гаврилов Л. П. Информационные технологии в коммерции: учеб. пособие / Л. П. Гаврилов. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 238 с.

Марушко Н. С. ИТ поддержка ведения управленческого учета

Осуществлено оцінку стану використання сучасних інформаційних систем управленческого учета на підприємствах. Зазначено необхідність ведення управленческого учета, який являється основою ефективного бізнесу. Проаналізовано стан ринку інформаційних систем ведення учета и управління підприємством в Україні. Оцінені програмні продукти, що належать до корпоративних інформаційних систем, і які адаптовані до сучасних умов ведення бізнесу в Україні. Зазначено основні напрями розвитку підтримки ІТ ведення управленческого учета.

Ключевые слова: *бізнес-процеси, інформаційні системи, інтегровані корпоративні інформаційні системи, програмні продукти, ERP система.*

Marushko N. S. IT support of management accounting

This article looks at an evaluation of the use of modern information systems of management accounting at companies. It emphasizes the need for running management accounting as it is in the management accounting system that production, financial, and non-financial data are gathered, analyzed, and the most efficient financial decisions are reached on their basis in a situation of limited resources. It explains the need for introducing corporate information systems at companies. It points out that accounting systems currently cannot do without electronic processing of information. By using information systems an accountant significantly improves quality of information support and efficiently supports planning and control functions. The article reviews the market for information systems of accounting and management of companies in Ukraine. It presents an evaluation of software products related to corporate information systems and adapted to the current conditions of running a business in Ukraine.

The article describes the key areas of developing IT support of management accounting, in particular: the role of ERP systems in a company's operation is changing, the field of using ERP systems is expanding, the functional capacities of ERP systems is extending, and the nature of processes in the ERP system is changing. All of this leads to significant changes in the architecture of ERP systems. This approach to the formation of a new generation of CIS makes it possible to form a new aspect of setting priority objectives of a company's operation.

Key words: *business processes, information systems, integrated corporate information systems, software products, ERP system.*

Стаття надійшла 26 квітня 2015 р.